

LL

Saak No 361/1990

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
APPÈLAFDELING

In die saak tussen:

JAMES MORRIS

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM:

HEFER, F H GROSSKOPF ARR et
KRIEGLER WN AR

VERHOORDATUM:

14 MEI 1991

LEWERINGSDATUM:

23 MEI 1991

UITSpraak

KRIEGLER WN AR:

Appellant het in die Pretoriase landdroshof tereggestaan op twee verkeersaanklagte. Aanklag 1 was dat hy, in stryd met die bepalings van art 140(2) van Ordonnansie 21 van 1966 (T), op 27 November 1988 n motorvoertuig op n openbare pad in Pretoria bestuur het met n bloedalkoholkonsentrasie van 0,19% . Aanklag 2 was dat hy op dieselfde tyd en plek dieselfde voertuig in stryd met die bepalings van art 138(1) van gemelde Ordonnansie roekeloos of nalatig bestuur het. Hy pleit skuldig op beide aanklagte, in die geval van aanklag 2 aan roekelose bestuur. Daarop bevestig sy prokureur dat die pleite ooreenstem met sy opdrag en lees twee verklarings voor wat namens appellant voorberei en deur hom en sy prokureur onderteken is. Die eerste verklaring, ingedien as bewysstuk "A", voldoen aan die vereistes van art 112(2) van die Strafproseswet 51 van 1977 ten aansien van aanklag 1. Die tweede verklaring, ingedien as bewysstuk "B" en wat heet te slaan op die tweede aanklag, is egter ontoereikend. Dit lui so:

"Ek erken verder dat ek op die datum, tyd en plek my motorvoertuig Reg. no KRK219T roekeloos bestuur het.

Ek het besef ek tree wederregtelik op en pleeg 'n misdryf. Daar was geen botsing gewees nie."

Appellant word nietemin op sterkte van die twee verklarings skuldig bevind aan beide aanklagte met die opmerking:

"Die hof het geluister na die verklaring en die hof het ook geleentheid gehad om hierdie verklarings te lees en die hof is tevrede dat u die elemente erken en oortuig is dat u bedoel om skuldig te pleit."

Daarop bewys die Staat 'n indrukwekkende lys vorige veroordelings teen appellant. Dit begin met twee diefstalklagtes in 1958 gevolg deur vier verdere diefstalklagtes gedurende die vroeë sestigjare. In 1962, 1981 en 1982 was daar ook vier skuldigbevindings weens roekelose of nalatige bestuur. Toe volg daar in November 1984 en in Maart 1987 veroordelings vir oortreding van art 140(2) van Ordonnansie 21 van 1966 (T), d w s dieselfde oortreding waaraan hy in aanklag 1

van die onderhawige geval skuldig gepleit het. Ten aansien van beide vorige veroordelings was daar termyngevangenisstraf (drie maande en ses maande onderskeidelik) vir vyf jaar opgeskort wat vanweë die skuldigbevinding aan die huidige aanklag 1 in werking gestel kan word.

Appellant se prokureur, wat blykens die oorkonde sy klient se belange deeglik behartig het, meld daarop dat appellant gebuk gaan onder besondere huislike en sosiale probleme en bowendien 'n drankprobleem het. In die loop van 'n aansoek dat 'n proefbeampteverslag met die oog op vonnisoplegging verkry word sê die prokureur:

"Dit gaan vir my dit makliker maak om die hof toe te spreek en dit sal 'n volledige prentjie aan die hof voorlê van presies wat die sosiale omstandighede van die beskuldigde is. As ek u toespreek op die meriete van die spesifieke insident sal die hof ook 'n duidelike aanduiding kry van waarom 'n proefbeampteverslag in die saak nodig was."

Die landdros voldoen aan die versoek om 'n proefbeampte-

verslag en die saak word vir dié doel uitgestel. By die hervatting lei die verdedigingsprokureur die getuienis van die proefbeampte aan die hand van 'n verslag (bewysstuk "C") wat sy opgestel gehad het. Daaruit blyk dit dat appellant, 'n kleurlingman gebore op 21 Junie 1941, reeds sewe jaar 'n goeie betrekking as dieselwerktuigkundige beklee en 'n munisipale huurhuis bewoon waar hy sonder die hulp van sy vervreemde eggenote vier jong kinders versorg. Dit blyk ook dat appellant lank reeds 'n drankprobleem het, by geleentheid reeds sy werk daardeur verloor het en veral oor naweke met manskinder in sy woonbuurt drank misbruik. Die proefbeampte se verslag sluit af met 'n aanbeveling dat daar weer eens 'n opgeskorte vonnis van gevangenisstraf opgelê word maar dat dit, anders as in die verlede, onderworpe gestel word aan 'n voorwaarde "dat hy hom sal onderwerp aan die behandelingsprogram soos deur SANRA uiteengesit en verder dat hy die Alkoholveiligheidskool van die Volksraad sal bywoon."

Etlike indringende vrae deur die landdros aan die proefbeampte dui daarop dat hy bra skepties staan teenoor die vooruitsigte op rehabilitasie gesien appellant se gevestigde lewenspatroon en sy verontagsaming van die twee vorige opgeskorte vonnisse.

Dit blyk uit die oorkonde dat daar na afsluiting van die proefbeampte se getuienis wedersydse betoog ten aansien van vonnis was:

"Mnr Joubert spreek hof toe met betrekking van vonnis.

Aanklaer betoog ten opsigte van vonnis.

Repliek deur mnr Joubert."

Daarop volg 'n breedvoerige vonnismotivering wat uitloop op 'n vonnis van 12 maande gevangenisstraf op iedereen van die twee aanklagte en permanente intrekking van appellant se bestuurderslisensie. Die uitspraak getuig origens van 'n ewewigtige oorweging van al die tersaaklike faktore. Ter beklemtoning van die erns van die oortredings en die belange van die gemeenskap word aangehaal uit verskeie gerapporteerde hofbeslissings (§

v Lampbrecht 1970 (3) SA 141 (T); S v Langeveldt 1970 (3) SA 438 (C); S v Kent 1981 (3) SA 23 (A) en 'n ongerapporteerde beslissing in die Transvaalse Provinsiale Afdeling (Antonie Petrus Myburg v S, Appèl no A1909/1988).) Appellant se persoonlike omstandighede en die proefbeampte se siening word in behandeling geneem en dan word soos volg gekonkludeer:

"As die hof wil reg laat geskied teenoor die gemeenskap, dan sal dit vir die hof geen doel dien om vir u weer 'n kans te gee nie. U het in die laaste drie, vier jaar by twee geleenthede 'n kans gehad om jou te rehabiliteer. Soos wat sy edele Kriegler, R., sê het hierdie hof ook nie 'n probleem daarmee as mense wil drink nie, dit is sy saak, as hy wil drink kan hy drink, maar as hy drink moet hy wegbly van 'n kar af. Dit is waaroor dit vir hierdie hof gaan. U wou nie luister nie. U het twee kanse gehad. Die hof sien met eerlikheid, ten spyte van u persoonlike omstandighede en u gesinssamestelling nie sy weg oop om vir u weer 'n kans te gee nie. U het hier gaan bestuur terwyl die konsentrasie alkohol in u bloed meer is as wat voorgeskryf is. U het ook op 'n roekelose wyse gaan bestuur deur verskeie verkeersligte te verontagsaam; vir die polisie weg te jaag, stopstrate te verontagsaam in daardie toestand. Die hof kan nie anders as om dit eintlik in 'n

verswarende lig te sien nie."

Daar word toe na die Transvaalse Provinsiale Afdeling geappelleer teen die vonnis. n Viertal gronde word in die kennisgewing van appèl genoem ter ondersteuning van n submitisie ten gunste van periodieke gevangenisstraf gekoppel aan die behandeling wat die proefbeampte voorgestel het, of n gemeenskapsdiensvonnis. Toe die appèl teen vonnis voor die provinsiale afdeling dien is die skuldigbevinding aan aanklag 2 egter ook in behandeling geneem uit hoofde van die algemene hersieningsbevoegdheid wat by art 304(4) van Wet 51 van 1977 verleen word. Daar word bevind dat bewysstuk "B" (appellant se verklaring met betrekking tot aanklag 2) mank gegaan het aan die nodige feitebasis op grond waarvan die verhoorhof sigself ingevolge art 112(2) van bedoelde Wet van appellant se skuld op aanklag 2 kon oortuig het. Bygevolg word sodanige skuldigbevinding tersyde gestel. Vervolgens word soos volg gelas:

"Aangesien dit uit die oorkonde blyk dat die verhoorlanddros reeds kennis gedra het van sekere feite wat waarskynlik nie tydens die verrigtinge aan hom oorgedra is nie, sou dit onwenslik wees om die aangeleentheid terug te verwys vir verhoor de novo na dieselfde landdros. Dit word gevolglik gelas dat die aangeleentheid terugverwys word vir verhoor na 'n ander landdros."

(Die feite waarvan die landdros kennis gedra het is dié wat blyk uit die voorlaaste sin in die hierbo aangehaalde passasie.) Die appèl teen die vonnis op aanklag 1 word toe afgewys maar die intrekking van appellant se bestuurderslisensie word tersyde gestel. Daarop is by die hof a quo aansoek gedoen om na hierdie hof te appelleer en wel op die volgende gronde:

"(a) Die Hof het fouteer deur die skuldigbevinding en vonnis ten opsigte van aanklag 1 te bekragtig en die skuldigbevinding en vonnis ten opsigte van aanklag 2 tersyde te stel en vir verhoor de novo te verwys. Sodanige skeiding van aanklagte is instryd met die beginsel soos neergelê in R v LUBBE, 1925 (TPD) 219 en die gees van Artikel 82 van Wet 51 van 1977.

2. Indien die persoonlike omstandighede van die Applikant, die belange van die gemeenskap en die aard van die misdryf in behoorlike perspektief beoordeel word, veroorsaak die vonnis van 12 maande gevangenisstraf ten opsigte van aanklag 1 h gevoel van skok en vergryp."

In die loop van sy motivering van die afwysing van die aansoek verwys die hof a quo na die landdros se bovermelde opmerkings aangaande appellant se bestuurswyse en gaan dan soos volg voort:

"Wat van wesenlike belang is egter is dat dit geensins op die oorkonde verskyn dat daar inderdaad sodanige getuienis aan die landdros voorgelê is nie en dit het nêrens uit die oorkonde geblyk waar die verhoorlanddros aan hierdie getuienis gekom het nie.

As gevolg van hierdie onreëlmatigheid het die hof met appèl die skuldigbevinding en vonnis ten opsigte van die tweede aanklag tersyde gestel, ..."

Op h latere stadium verwys die geleerde regter weer na die "onreëlmatigheid" maar kom tot die slotsom dat dit nie van so h aard was dat h regskenning plaasgevind het nie. Appellant se beroep op die beslissing in R v Lubbe, supra, word verwerp en die aansoek om verlof tot

verdere appèl word afgewys. Sodanige verlof is egter daarna as gevolg van h petisie aan sy Edele die Hoofregter verleen.

In hierdie hof is opnuut namens appellant aangevoer dat die oorkonde getuig van die voormelde "onreëlmatigheid" en ook dat die tersydestelling van die skuldigbevinding op aanklag 2 uit hoofde van die benadering in R v Lubbe, supra, tersydestelling van die ander skuldigbevinding noop met h gepaardgaande bevel dat beide aanklagte de novo voor h ander landdros verhoor word. In die alternatief is aangevoer dat daar met die vonnis op aanklag 1 ingemeng moet word, hetsy vanweë die beweerde onreëlmatigheid, hetsy vanweë h gebrek aan behoorlike verpersoonliking hetsy weens oorbeklemtoning van die erns van die misdaad, as gevolg waarvan periodieke gevangenisstraf uit die oog verloor is.

By nadere ondersoek blyk die betoog as sou die verhoorhof h onreëlmatigheid begaan het deur van

buitegeregtelike inligting kennis te neem, ongegrond te wees. Ofskoon dit wel so is dat appellant se verklaring met betrekking tot aanklag 2 wesenlik gebrekkig en die tersydestelling van bedoelde aanklag deur die hof a quo aangewese was, kan nie saamgestem word dat die verhoorlanddros die waargenome onreëlmatigheid begaan het nie. Appellant se prokureur het, soos blyk uit die bostaande aanhaling uit sy betoog ter ondersteuning van die aansoek om die verkryging van 'n proefbeampiteverslag, aangedui dat hy die landdros sou "toespreek op die meriete van die spesifieke insident". Hy het dan ook na afloop van die getuienis betoog met betrekking tot vonnis gelewer en gerepliseer op die aanklaer se betoog dienaangaande. Ooreenkomstig gevestigde en sinvolle gebruik is sodanige betoë nie opgeneem of getranskribeer nie. Gevolglik kan daar nie met sekerheid uit die oorkonde bepaal word of die gewraakte inligting nie by monde van die een of die ander - of selfs albei - die regsverteenwoordigers

onder die landdros se aandag gebring is nie. Dis egter hoogs waarskynlik dat dit aldus geskied het. Die wyse waarop appellant die voertuig ten tyde van die pleging van die misdrywe bestuur het, was immers van wesenlike belang met betrekking tot vonnis. Dit was by die eerste aanklag ter sake en dis haas ondenkbaar dat die landdros oor die vonnis op aanklag 2 sou besin en op so n betreklik swaar straf sou besluit het bloot op grond van die niksseggende gegewens in bewysstuk "B". Dit kom dan ook nie daarop aan wie van die regsverteenwoordigers die inligting voorgedra het nie: Dit het kennelik geskied òf met die teenparty se instemming òf soos deur laasgenoemde gekwalifiseer. Dit is dan ook betekenisvol dat die beweerde onreëlmatigheid in geeneen van die twee kennisgewings van appèl geopper is nie. Gesien die bekwaamheid van die prokureur se optrede by die verhoor en die ywer waarmee appellant se belange tot hiertoe behartig is, is dit ondenkbaar dat die landdros die gewraakte gegewens op onbehoorlike

wyse te hore gekom het - en dit sonder stamp of stoot van die kant van appellant se prokureur.

In ieder geval kan daar bepaald nie gesê word dat die pleging van die beweerde onreëlmatigheid uit die oorkonde as sodanig blyk nie. Bygevolg sou appellant, indien hy hom daarop wou of wil beroep, die tersaaklike bewerings onder eed en by wyse van 'n hersieningsaansoek moes voorlê. (Kyk S v Ruiter 1962 (1) SA 161 (O) en S v Mothae 1965 (2) SA 128 (O).) Die landdros en die betrokke aanklaer sou natuurlik dan geregtig wees om daarop te reageer. Soos sake tans gesteld is, word die verhoorlanddros 'n growwe onreëlmatigheid toegedig sonder dat hy enige geleentheid tot inspraak gehad het.

Die voorgaande gevolgtrekking beteken noodwendig dat die hof a quo nie verplig was om te gelas dat 'n ander regterlike beampte by die voortsetting van die verrigtinge sou moes voorsit nie. Ook was dit nie nodig om 'n verhoor de novo te gelas nie. Dit wil

eerder voorkom dat die hof a quo nie op die bepalings van art 312 van Wet 51 van 1977 attent gemaak is nie. Daarluidens sou die gepaste bevel met betrekking tot aanklag 2 tersydestelling van die skuldigbevinding en vonnis en terugverwysing na die verhoorhof vir voortsetting van die verrigtinge ingevolge die voorbehoud by art 112(2) van Wet 51 van 1977 gewees het. Daar is egter geen teenappèl teen die betrokke bevel van die hof a quo nie en die punt moet daar gelaat word.

Die tweede grondslag waarop daar namens appellant ten gunste van tersydestelling van die skuldigbevinding op aanklag 1 betoog is, staan ook nie vas nie. Daar is naamlik aangevoer dat tersydestelling van die skuldigbevinding en vonnis op die tweede aanklag gepaard met handhawing van die skuldigbevinding en vonnis op die eerste, strydig is met die "beginsel van ons regspleging ... dat sake nie stuksgewys afgehandel moet word nie." By die eerste oogopslag reeds is die proposisie onhoudbaar. Dit beteken immers

dat tersydestelling op appèl van een van meerdere skuldigbevindings tersydestelling van die ander noodsaak - en dit ongeag die meriete van die ander skuldigbevindings of selfs of hulle hoegenaamd in hoër beroep geneem is. Dit blyk dan ook dat die gesag waarop appellant se advokaat vir die kontensie wil steun, ontoepaslik is. R v Lubbe, supra, en S v Jantjies 1982 (4) SA 790 (C) het gegaan om verskillende verhore ten aansien van diverse aanklagte wat eintlik deel van een reeks misdadige handeling uitmaak het. Vanweë die gevolglike akkumulasie van vonnisse het die hof van tweede instansie verligting van vonnis toegestaan. Uiteraard verskil bedoelde gevalle hemelsbreed van die onderhawige. In die volgende beslissing waarop appellant se advokaat hom beroep, Paweni and Another v Acting Attorney General 1985 (3) SA 720 (ZSC), bespreek Gubbay AR die "well established and salutary practice ... that in general the prosecutor should join in one indictment all charges he

intends to prefer against an accused which arise out of the same alleged course of conduct" en stip die redes vir die praktyk aan. Artikel 82 van die Strafproseswet 51 van 1977 is dan ook in ooreenstemming met sodanige praktyk. Om egter daarvandaan die sprong te wil maak na die kontensie wat appellant se advokaat voorhou, is logies onhoudbaar. In die onderhawige geval het die aanklaer juis aanvanklik in ooreenstemming met die praktyk die twee feitelik gekoppelde misdade in een en dieselfde klagstaat beliggaam. Die latere tersydestelling van die tweede daarvan vanweë 'n tekortkoming in die prosedure kan nie, agterna en met terugwerkende krag boonop, die aanvanklik behoorlik geformuleerde klagstaat besmet nie.

Daar is ewemin grond vir die submitisie dat ten minste die vonnis op die eerste aanklag tersyde gestel moet word opdat daar nie onbillike akkumulasie van vonnisse moet wees nie. Die hof wat met betrekking tot die aanklag van roekelose bestuur vonnis sou moet

vel, sou in die uitoefening van 'n regterlike strafdiskresie kennis moes neem van die reeds gevelde vonnis op die ander aanklag wat uit dieselfde handeling voortgespruit het.

Ten laaste moet dan gehandel word met die betoog dat die verhoorhof ten onregte appellant se persoonlike omstandighede geringgeskat en die erns van die misdaad oorbeklemtoon het. Geeneen van die twee pote waarop die betoog trag te staan, is van enige substansie nie. Die verhoorlanddros het by monde van die proefbeampte volledige inligting aangaande appellant se persoonlike omstandighede ingewin en, soos duidelik blyk uit die uitspraak met betrekking tot vonnis, wel deeglik daarmee rekening gehou. Die landdros se debat met die proefbeampte aangaande haar aanbeveling getuig ook van insig in en begrip vir die probleemgeval waarmee hy te doen gehad het. Dit was dan juis teen die agtergrond van sy omvattende kennis van die appellant as mens wat hy besin het oor

appellant se herhaalde pleging van dieselfde tipe
gemeenskapskadelike misdaad. Daar kan met nòg die
verhoorlanddros se werkwyse nòg sy slotsom fout gevind
word.

Bygevolg word die appèl afgewys.

J.C. KRIEGLER WN AR

HEFER AR

STEM SAAM

F H GROSSKOPF AR